

Hakeri aktivisti

U prošlomjesečnoj kolumni pozabavili smo se hakerima, crnim, bijelim i sivim. Nismo spomenuli još jednu vrstu, jer bi ih bilo šteta spomenuti samo usput. Radi se o hakerima koji su se posvetili hakiranju društva, takozvanim haktivistima.

Počeci haktivizma sežu u davne osamdesete, kad su se mrežom širili virusi/crvi koji su prenosili angažirane poruke, kao na primjer WANK (Worms Against Nuclear Killers). Devedesete su donijele DoS napade protiv siteova koji aktivistima nisu bili po volji, izražavajući tako protest protiv nekih zakona ili političkih odluka. Sjećam se (s nostalgijom) apela da se na **Echelon defiance day** u signature, poruku koja se priključi na kraj svakog poslanog maila, stavi tekst "Kill the president". Nije se, naravno, radilo o pozivu na stvarno nasilje, namjera je bila da se zaguše računala projekta Echelon koja nadziru telefonski i Internetski promet u potrazi za uzorcima koji su sumnjivi.

U siječnju 2019. bit će godišnjica smrti hakera [Aarona Swartz](#) [1]a. Sudjelovao je u razvoju dvaju formata za razmjenu sadržaja, RSS i Markdown, te u stvaranju organizacije Creative Commons, da spomenemo samo neke njegove doprinose. Držeći se uvjerenja da pristup znanstvenim informacijama ne treba naplaćivati, već trebaju biti slobodne i dostupne svima, 2011. na MIT-u je presnimavao članke znanstvenih časopisa, s namjerom da ih objavi na netu. Iako je računalo na koje je skidao podatke sakrio u ormar, nije se zapravo ni potrudio prikriti svoj identitet, prijavio se korisničkim računom koji mu je sveučilište dodijelilo. Uhitila ga je sveučilišna policija, a onda su ga preuzeli federalni tužitelji koji su htjeli od njega napraviti primjer. Sastavili su opsežnu tužbu i zatražili drastičnu kaznu: 35 godina zatvora, milion dolara odštete i zapljenu imovine. Nakon toga mu je ponuđena nagodba, ako prizna i pospe se pepelom odslužit će samo 6 mjeseci. Aaron je odbio nagodbu, uzvratio protuprijedlogom koji je glatko odbijen. Nakon toga se objesio u svom stanu. Očigledno je da se nije smatrao krivim i nije želio provesti ni dana u zatvoru. MIT je izrazio žaljenje zbog tragičnog ishoda, izjavivši da tako stroga optužba nije bila njihova želja. Drugim riječima, za sve su krive federalne vlasti, koje su borca za slobodu informacija tretirale kao nekakvog međunarodnog terorista. Zbog zasluga u razvoju Interneta Aaron Swartz je 2013. posthumno uvršten u [Internet Hall of fame](#). [2]

Aaron je primjer sveučilišnog hakera koji je doprinio razvoju Internetskih tehnologija, ali je njegov interes prerastao tehnologiju i prenio se na društveni angažman. Tehnologija mijenja društvo, ali nije svejedno hoće li se koristiti za dobrobit svih, ili samo povlaštenih. Njegova priča krije znakovitu ironiju: pretplata na znanstvene publikacije sve je skuplja, što dobro znaju naši akademici kojima država u doba krize uskraćuje financiranje. Kako se baviti znanošću ako ne pratiš njezin razvoj? Ironično je što svu zaradu od publikacija uzimaju izdavači, autori su zadovoljni time što im je rad objavljen. Kapital tako zarađuje već na objavljivanju rezultata znanstvenih istraživanja, ne samo na njihovoj praktičnoj primjeni. Aaron je htio nešto poduzeti protiv tog apsurdna pa se našao na meti državne birokracije i stradao.

S obzirom na svoju filozofsku edukaciju, ne mogu odoliti da se ne prisjetim sudbine grčkog filozofa Sokrata. Živio je skromno, razgovarajući svakodnevno na Atenskom trgu s ljudima o njihovim uvjerenjima. Postavljao bi im sugestivna pitanja, tako da bi nakon nekoliko minuta tvrdili nešto suprotno od onog s čime su započeli razgovor. Sokrat se nije smatrao boljim ni pametnijim od drugih ljudi, njegova je prednost u tome što on zna da ništa ne zna, dok drugi ne znaju da ne znaju. Uvrijedio je mnoge, pa su ga trojica sugrađana tužili da ne vjeruje u bogove i kvari omladinu. Nisu shvatili njegovu tvrdnju da ga progoni njegov *daimon*, unutarnji glas razuma i savjesti, pa su ga optužili da vjeruje u demone. Tražili su smrtnu kaznu. Na suđenju je Sokrat odbacio optužbe,

poručivši porotnicima da ne mogu naškoditi njegovoj besmrtnoj duši, ali mogu naškoditi svojoj ako ga nepravedno osude. I još je drsko umjesto kazne zatražio rentu, jer je zaslužuje obavljajući javnu funkciju borbe protiv neznanja. Osuđen je na smrt s 52% posto glasova (baš kao Brexit!). Građani Atene su se sutradan pokajali, bio je pripremljen njegov bijeg iz zatvora. Trebao se pritajiti na neko vrijeme, pa se vratiti u Atenu kad budu bolja vremena. Sokrat je to odbio. Uvijek je poštovao atenske zakone, zašto bi ih kršio kad su se okrenuli protiv njega. Sam je popio otrov i oprostio se od prijatelja. Platonu se tada zamjerila demokracija, smatrao je da je to vladavina nepismenih. Uvijek će pet idiota preglasati jednog pametnog.

Je li i Aaron na sličan način poput Sokrata predložio tužiteljima da ga umjesto kazne nagrade jer se zalaže za opće dobro? Pa je nakon toga sam sebi oduzeo život, jer bi zatvor za jednog hakera bio gora kazna od smrti?

Neki od poznatih aktivista radili su kao sivi hakeri, informatičari u državnoj službi. Smučilo im se od stvari koje su na poslu vidjeli, masovno prisluškivanje, aroganciju i zakulisne igre moćnika. Odlučili su progovoriti, postati zviždači. Cijena koju plaćaju je velika, ostali su bez posla, progonjeni su, proglašavani izdajnicima i stranim špijunima. Na Youtubeu možete pronaći [dokumentarac](#) [3] o njima, upišite Digitalni disidenti.

Daniel Ellsberg je za vrijeme Vijetnamskog rata radio u Američkoj ambasadi u Vijetnamu. Nakon susreta s ljudima koji su odbijali mobilizaciju i za to odležali u zatvoru, objavio je dokumente koji dokazuju da je predsjednik sistematski obmanjivao javnost. Osuđen je na 115 godina zatvora, ali je suđenje prekinuto kad je otkriveno da je Nixon dao nezakonito prisluškivati Ellsberga. Danas živi od predavanja i kaže da "radije podnosi rizike demokracije, nego rizike diktature".

Annie Machon, Britanka koja se odmetnula iz MI5 kaže da bi **iPhone** trebalo zvati **SpyPhone**. Facebook i Google su sjajni za obavještajce, informacije koje su se nekada prikupljale mjesecima mukotrpnim terenskim radom sada su dostupne u trenu.

Thomas Drake osamdesetih je radio kao obavještajni analitičar zrakoplovstva SAD (u to vrijeme su špijunski avioni letjeli iznad SSSR-a), zatim su ga zaposlili CIA, pa NSA. Tu je postao svjestan razmjera masovnog špijuniranja građana bez sudskog naloga, čime se krši Ustav SAD. Njegov kolega William Biney napravio je program koji filtrira masu informacija i izdvaja obavještajno zanimljive podatke, tako da poznaje tehnologiju i dobro zna o čemu govori. Biney je, da sačuva svoj integritet, napustio NSA i odlučio se suprotstaviti vladi SAD, smatrajući da se NSA bavi kriminalnom aktivnošću i da je Vlada izdala vlastiti narod. Pokušao se boriti pravnim metodama, bez uspjeha. Drake je ostao u NSA i pokušao se izboriti za promjene iznutra, također uzalud. NSA nadzire i novinare, što je ponukalo Drakea da se sastane s jednim od njih i ispriča mu što se radi. To je rezultiralo objavom serije članaka, koji su na kraju odbačeni kao nagađanja jer nisu bili potkrijepljeni dokumentima. Taj je dio posla kasnije odradio Edward Snowden, dokumenti koje je objavio nedvojbeno dokazuju da je masovno prisluškivanje prijetnja demokraciji u cijelom svijetu. "Biti domoljub ne znači slijepo slušati vlast, naprotiv, zanemarivanje obaveza prema narodu i domovini, u korist vlade, jest suprotnost patriotizmu.", kaže Snowden u filmu.

Julian Assange smatra da je sramota što je samo 1% dokumenata koje je otkrio Snowden objavljeno. "Ti dokumenti nisu vlasništvo jedne agencije ili vlade, oni pripadaju povijesti i dokumenti su nečega kroz što je čovječanstvo prolazilo". "Sva su ljudska bića na planeti koja koriste Internet žrtve NSA i zaslužuju da se zna što im se događa". Assange, haker i programer, osnivač WikiLeaksa, za razliku od ostalih nije insider, već je hakiranjem izvana dolazio do informacija. On je pobornik potpune transparentnosti, vjeruje da će jedino tako vlade i korporacije prestati kršiti zakone i moralne norme. Dok se ostali zviždači još pozivaju na patriotizam višeg reda, vjeruju da će istina doprinjeti da njihova domovina demokratski ojača, Assange zastupa prava cijelog čovječanstva.

Početak devedesetih, dok se kod nas ratovalo za nacionalne države, u kafiću sam pijuckao kavu s prijateljem hakerom. Tada mi je rekao: "Većina se ljudi brine o sebi, svojoj obitelji, svom selu, eventualno o svojoj naciji. Tko brine o cijelom čovječanstvu? A o planeti Zemlji? Ili o cijelom svemiru?" Ta me pitanja od tada prate cijelog života, neprestano pokušavam sebi odgovoriti na njih.

Dok sam pisao članak, poželio sam prebaciti neke datoteke s mobitela na računalo. Sprava je "Made

in China", znate već, povoljna cijena. Kad sam pokrenuo aplikaciju za prijenos podataka, od mene se tražilo da joj dam dozvole koje omogućavaju narušavanje moje privatnosti. "Pristajete li na to da proizvođač bilježi vaše aktivnosti itd. its." Ne, ne pristajem. Aplikacija se nakon toga zatvara i ne mogu je koristiti dok se ne pokorim i pristanem da me špijuniraju. Pokušao sam je deinstalirati, ne ide. Ispada da kupujući pametni telefon biramo tko će nas špijunirati, Amerikanci ili Kinezi? Koje su vaše preferencije?

Kineska država pomoću tehnologije prati građane i za sve aktivnosti im dodjeljuje društvene bodove. Ako skupite dovoljno minusa, ne možete se zaposliti, javno nastupati, ne možete kupiti kartu za autobus. Ako pristanemo na to, na kraju više neće biti potrebna cenzura ni represija, zavladat će autocenzura i opće licemjerje. S druge strane, zviždači poručuju Amerikancima da im najveća prijetnja nisu Kinezi, već njihova vlastita država koja im formalno daje neka prava, pa ih samo tako krši. Što je činiti nama ostalima? Zanosimo li se mišlju da je situacija ipak bolja u EU, jer nas štite bolji zakoni? Ili je stvar gotova, igra unaprijed izgubljena? Treba li se odreći ljudskih prava radi udobnosti? Ne hvala, ovo je samo faza razvoja čovječanstva, ne treba se predati, igra još nije izgubljena. Haktivisti koje smo spomenuli daju nam primjer. Koliko god bili izuzetne pojave, jer njihove manje hrabre kolege još uvijek rade u agencijama podvijena repa i protiv svoje savjesti, postoji nada da će se s vremenom skupiti kritična masa ljudi koji će reći dosta! U protivnom, možda će Homo sapiens postati zastarjela vrsta koju treba prevladati (Čitajte Hararijevu knjigu Sapiens).

Možemo li haktiviste smatrati etičkim hakerima, s obzirom na to da krše zakon i objavljuju povjerljive dokumente? Ili trebamo biti zabrinuti zbog činjenice da ih zbog toga progone i sude im, dok državne agencije i velike korporacije nekažnjeno krše Ustav, ljudska prava i zakone? Odgovor je zapravo jednostavan: etika je iznad zakona, ako se zasniva na savjesti i samosvjesti. Haktivisti nisu protiv naroda, nego protiv zloupotreba demokracije i neograničene moći bez nadzora. Oni upozoravaju na to da obavještajci bezočno lažu članovima kongresnih komisija, tajne podatke od predsjednika SAD, od javnosti. Od njih saznajemo da NSA u prostorijama telekoma drži svoju opremu za nadzor prometa, kojom nas sve špijunira, bili lojalni ili nelojalni. U Njemačkoj je izbio skandal kad su mediji objavili da NSA prisluškuje mobitel Angele Merkel. Ali ubrzo se sve stišalo, kao da je prihvaćeno kao normalno da se nadzire sve, i neprijatelje i saveznike. Kakvu moć nad nama imaju organizacije koje znaju sve o svakome i koje mogu djelovati bez nadzora? Da ne postoji takva praksa, ne bi ni bilo hakera zviždača koji na nju upozoravaju. Od Sokrata pa do današnjih haktivista, suočavamo se sa slabostima demokracije i nastojimo izgraditi bolje, pravednije društvo. A to nije nimalo lak put.

čet, 2018-12-13 21:37 - Aco Dmitrović **Kategorije:** [Kolumna](#) [4]

Vote: 0

No votes yet

story_tag: [hakeri](#) [5]

[haktivisti](#) [6]

Source URL: <https://sysportal.carnet.hr/node/1835?page=0>

Links

[1] https://en.wikipedia.org/wiki/Aaron_Swartz

[2] https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_Hall_of_Fame

[3] <https://www.youtube.com/watch?v=D-jRXi5ZXAE>

[4] <https://sysportal.carnet.hr/taxonomy/term/71>

[5] <https://sysportal.carnet.hr/taxonomy/term/284>

[6] <https://sysportal.carnet.hr/taxonomy/term/291>

